

"עיתונאי איננו ראש אגף חקירות בשב"כ"

"הארץ" מערער על הפסיקה נגדו בתביעת ענת קם: פגיעה בחופש העיתונות ו"השלכה דרמטית על פעילות העיתונות החוקרת בישראל"

אורן פרסיקו | 11.03.2019 | 0

ל קביעה של בית-המשפט המחוזי כי "הארץ" אחראי להפקרתה של ענת קם כמקור יהיו השלכות "רוחביות וקשות על כל עולם העיתונות במדינת ישראל, ודאי העיתונות החוקרת", כך טוען "הארץ" בבקשת רשות ערעור שהוגשה לבית-המשפט העליון. החלטת המחוזי, טוענים ב"הארץ", "פוגעת בחופש העיתונות, חירות הביטוי והאינטרס הציבורי בזרימת מידע, ומטילה 'אפקט מקפיא' ממש על העיתונות החוקרת".

קם, ששירתה כפקידה בלשכת אלוף פיקוד מרכז, העתיקה ממחשבי הלשכה אלפי מסמכים, חלקם מסווגים ביותר, ולאחר שחרורה העבירה אותם לעיתונאי "הארץ" אורי בלאו. בלאו פרסם ב"הארץ" כמה וכמה כתבות, בין היתר על כך שצה"ל מפר את הוראות בג"ץ בכל הקשור להתנקשויות בפעילי טרור.

בעקבות
פרסום
הכתבות
ב"הארץ"
נפתחה
חקירת
שב"כ לגילוי
המקור,
שבסופה קם
נחקרה
והודתה כי

בזכות קוראים כמוך נבטיח את עתיד "העין השביעית"

תרמו לעין השביעית

תרמו לנו עכשיו כדי שנוכל להמשיך לפקוח עין ביקורתית, עצמאית ובלתי תלויה

היא המדליפה. קם הועמדה לדין והורשעה בגין ההעתקה וההדלפה, וריצתה מאסר באורך מעט יותר משנתיים, שנוספו לשנתיים שבהן שהתה במעצר בית. בלאו נחקר אף הוא על-ידי השב"כ, ונדרש להעביר לרשויות הביטחון את כל המסמכים המסווגים שהחזיק, אלה שקם העבירה לו כמו גם אלה שאסף לאורך שנות עבודתו כעיתונאי חוקר. בהמשך הורשע בהחזקת ידיעות סודיות ונגזרו עליו ארבעה חודשי עבודות שירות.

לאחר שחרורה מהכלא הגישה קם תביעת נזיקין בסך 2.6 מיליון שקל נגד "הארץ" וכמה מבכיריו, בטענה שמעשיהם ומחדליהם הביאו לחשיפתה כמקור והסבו לה נזק עצום. בתביעתה טענה קם, באמצעות באי-כוחה עורכי-הדין אילן בומבר ויריב רונן, כי על "הארץ" לפצותה בגין גדיעת הקריירה העיתונאית שלה. ב"הארץ" טענו, באמצעות עורכי-הדין זאב ליאונד, אלון נדב, מיבי מוזר וטל ליבליך, כי האחריות על חשיפתה של קם כמקור מוטלת לפתחה של התובעת בלבד.

הדיון בתביעה של קם פוצל בין שאלת האחריות, שנידונה תחילה, לשאלת היקף הנזק שנגרם לה. בחודש דצמבר האחרון קבע השופט רחמים כהן כי "הארץ" ובלאו אכן אחראים לחשיפתה של קם כמקור (במקביל דחה כהן את התביעה נגד העורך אבי

ענת קם, בית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו,
14.2.2017 (צילום: אורן פריסקו)

זילברברג והמו"ל עמוס שוקן). כעת פונה "הארץ" לבית-המשפט העליון בבקשה לקבל רשות ערעור על החלטת המחוזי. בהחלטת המחוזי, כותבים ב"הארץ" בבקשת הערעור, נקבע כי "עיתונאי אינו רשאי להסתפק בקבלת 'הסכמה משתמעת' של מקור לפרסום מסמך", גם אם המקור מבין את ההשלכות האפשריות של המעשה, ואף מביע שביעות רצון מהפרסום והאופן שבו נעשה.

אם קביעה זו תישאר על כנה, טוענים ב"הארץ", העיתונות תיאלץ "לאמץ שיטות עבודה חדשות, אשר מנותקות מן המציאות שבה פועלים כתבים ועיתונים, ואף מנוגדות לעצם תכליתה של העיתונות". העיתונאי יידרש "לצפות לפרטי פרטים כל התפתחות אפשרית, של חקירה פלילית, לרבות של השב"כ", עניין שלפי "הארץ" הוא "בלתי אפשרי".

"העיתונאי אינו ראש אגף חקירות בשב"כ ולא מצוי בנבכי השיקולים והמניעים של כל מקבלי ההחלטות הרלבנטיים, ואפילו היה כן, הסיכוי שיידע לחזות מראש כל החלטה בדבר פתיחה בחקירה, או שימוש באמצעי כזה או אחר במסגרתה, לא היה גבוה, בלשון המעטה", טוענים ב"הארץ". בעיתון מוסיפים כי יישום המדיניות המתחייבת מהחלטת המחוזי "תהווה 'אפקט מצנן', שלא לומר 'אפקט מקפיא' ממש, להדלפות של מידע חשוב, שהציבור במדינה דמוקרטית עם עיתונות חופשית זכאי להיחשף לו במסגרת פרסומים שעברו צנזורה".

העיתונות, טוענים ב"הארץ", "איננה אמורה לשמש כזרוע נוספת של רשויות האכיפה, ולא ייתכן כי תחויב, הלכה למעשה, למנוע הדלפות ולסרב לפרסם מסמכים רק מן הטעם כי ייתכן ורשויות האכיפה תחלטנה לפתוח בחקירה לאיתור המקור, אשר במסגרתה אף יופעלו אמצעים נוספים, כמו חיובו של העיתונאי למסור את כל המסמכים הסודיים שבידיו".

בעצם העובדה שהמחוזי רואה בעיתונאי כמי שאמור לצפות את מועד והיקף החקירה לאיתור המדליף, מוסיפים בעיתון, "למעשה ניתנה גושפנקא שיפוטית למדיניות רשויות האכיפה לבצע חקירות כפי שבוצעו בעניין פרשת ענת קם, לרבות העמדה לדין פלילי של כתב בטחוני בשל החזקת מסמכים סודיים לצורך ובמהלך עבודתו ודרישה ממנו למסור את כל המסמכים שבידיו".

במלים אחרות, טוענים ב"הארץ", "על העיתונות להתאים עצמה מעתה ואילך למציאות חדשה שבה העמדתו לדין פלילי של כתב בטחוני בשל החזקת מסמכים סודיים היא גורמה צפויה ומקובלת, וזאת גם אם המסמכים התקבלו אצלו ממקורות עיתונאיים לצורך עבודתו ובמהלכה, ואף שהעביר כחוק כל פרסום לאישור מוקדם של הצנזורה". מציאות חדשה זו, מוסיפים בעיתון, תביא ל"השלכה דרמטית על פעילותה של העיתונות החוקרת בישראל".

אם החלטת המחוזי תישאר על כנה, מוסיפים ב"הארץ", עיתונאי יהיה חייב "להימנע, מלכתחילה, מלפרסם מסמך או מידע בטחוני שמסווג כ'סודי' (תהא חשיבותו הציבורית גבוהה ככל שתהא) בשל הסיכוי שתיפתח חקירה לאיתור המקור, ובמסגרתה יידרש למסור מסמכים שברשותו לרשויות האכיפה, דבר שעשוי להוביל להגברת החשד כלפי המקור, ומכאן לזימונו לחקירה שבמסגרתה יודה במעשיו".

בהחלטת המחוזי נקבע כי משמעות החיסיון העיתונאי היא הענקת "הגנה מלאה" למקור. לפי "הארץ", "הרחבתו של 'חיסיון עיתונאי' למעין חובה לספק למקור 'הגנה מלאה' ערטילאית ומוחלטת בעת ובעונה אחת משנה מן היסוד את 'המטען הגנטי' של הסדר החיסיון העיתונאי, יציר הפסיקה. [...] קביעתו של בית-משפט קמא כי חיסיון עיתונאי כולל חובה של 'הגנה מלאה' על המקור מכתירה, לראשונה, את הערך של מניעת הסתבכות המקור בשל הדלפת מידע כערך מועדף הגובר על חירות הביטוי, חופש העיתונות והאינטרס הציבורי בזרימת מידע. כפועל יוצא מכך, העיתונאי

"קביעתו של בית-משפט קמא כי חיסיון עיתונאי כולל חובה של 'הגנה מלאה' על המקור מכתירה, לראשונה, את הערך של מניעת הסתבכות המקור בשל הדלפת מידע כערך

מועדף הגובר על חירות הביטוי, חופש העיתונות והאינטרס הציבורי בזרימת מידע

כבר לא מחויב בראש ובראשונה לפרסם מידע שיש בו עניין ציבורי (בכפוף לצנזורה צבאית), אלא למנוע פרסום של מסמכים סודיים ומידע שהודלף בניגוד לדיון.

עוד טוענים ב"הארץ" כי לפי פסיקת המחוזי ניתן לצפות כי "בפעם הבאה שכתב בטחוני או גופי עיתונות יקבלו לידיהם חומרים המעידים כי במערכת הביטחון בחרו, לכאורה, להפר ביוזעין הנחיות והחלטות של בג"ץ, הם יימנעו מפרסומם, לאור החשיפה רחבת ההיקף כלפי המקור, שכן מי לידם כף יתקע שבשום אופן לא תיפתח חקירה לאיתור המקור, ושכל מקרה לא יידרש העיתונאי בסופו של דבר למסור מסמכים שבידיו לגופים החוקרים?".

בהמשך בקשת הערעור מוסיפים ומסבירים ב"הארץ" מדוע החלטת המחוזי מזיקה לחופש העיתונות. לפי העיתון, "עד לפסיקתו של בית-המשפט המחוזי ידע כל עיתון אחראי ועיתונאי אחראי כי עליו לבחון את הפרסום, ואם, להבנתו, ובאופן סביר, הפרסום איננו חושף את זהות המקור, והוא עצמו שומר בסוד על זהות המקור, הרי שהוא מוגן מפני תביעת רשלנות".

ב"הארץ" טוענים כי המחוזי עירבב בין שני תחומים: הגנה על אדם כמקור לפרסום והגנה על אדם כעבריין פלילי

ואולם כעת, בעקבות הפסיקה החדשה, "אין די בכך שהעיתון והעיתונאי יבחנו את הפרסום, ועליהם לסקור בפני המקור, טרם הפרסום, את מגוון הכלים והאפשרויות העומדים לרשות אכיפת החוק, בעקבות הפרסום, לפעול על מנת לאתר את המקור, לתפוס ולהעמידו לדיון, ולתאר בפרוטרוט בפני המקור את התוצאות וההשלכות שיהיו לכך למקור, החל מדין משמעתי וכלה בדין פלילי, מעצר, משפט ושיבה בכלא, וכל זאת על מנת שהסכמת המקור לפרסום תיעשה על בסיס ידיעה של 'ההשלכות והסיכונים' של מעשיו הפליליים".

ב"הארץ" טוענים כי המחוזי עירבב בין שני תחומים: הגנה על אדם כמקור לפרסום, והגנה על אדם כעבריין פלילי. בלאו, כך נטען, היה מחויב לשמור בסודיות את זהותה של קם כמקור, ואולם לא היה מחויב להסביר לקם את כל ההשלכות של מעשיה הפליליים.

"אין זה מתפקידו של העיתונאי לשמש 'מערך סיכונים' ביחס לשיטות לאיתורם של מדליפים, הידועות לרשויות אכיפת החוק", טוענים ב"הארץ", ומוסיפים: "מה השלב הבא, לפי שיטת בית משפט קמא? האם על העיתונאים ליתן למקורות סקירה מקדימה על שיטות החקירה העדכניות, או שמא חוות דעת משפטית על הסיכונים שתיפתח חקירה, כדי שהמקורות יוכלו לקבל 'החלטה מושכלת' אם לבצע עבירה פלילית של הדלפה? התשובה לשאלות אלו הינה שלילית".

עמוס שוקן (צילום: אורן פריסקו)

"הארץ" פונה לעליון בבקשה כי זה יקבע ש"לא מוטלת על העיתונאי שום חובה, כביכול, ליידע את המקור על אודות האפשרויות השונות שבהן רשויות אכיפת החוק עשויות לאתר אותו, ומה בדיוק העונשים שהמקור העברייני עשוי לקבל אם תיפתח חקירה והוא ייתפס על-ידי הרשויות". מעבר לפגיעה בעיתונות החוקרת, ב"הארץ" טוענים בפירוט, לאורך עשרות עמודים, כי בהחלטת המחוזי נפלו "שגיאות קשות" בשלל סוגיות עובדתיות ומשפטיות. בין היתר מוזכר כי המחוזי התעלם מהעבירות הפליליות שביצעה קם בהוצאת המסמכים מהצבא, מהעובדה כי התנהגותה הפלילה את עצמה כמקור של העיתון, וכן מהאמצעים החריגים שבהם נקטו רשויות הביטחון כדי לאתר את המקור.

"המדינה ביצעה, לראשונה בתולדותיה, 'סיכול ממוקד' לפעילותו העיתונאית של עיתונאי ישראלי, הפועל בהתאם להוראות הצנזורה (בלאו), תוך האשמתו הישירה כי הוא עובר עבירות פשע, של ריגול כנגד המדינה, ודרישה לקבלת כל המסמכים ברשותו, וכל זאת על מנת לאתר את המדליף ולהעמידו לדיון", טוענים ב"הארץ". "הנתבעים לא צפו זאת, וכמובן גם לא יכלו לצפות זאת, שהרי מדובר היה באמצעי חקירה חסר תקדים. ממילא מובן כי הנתבעים לא יכלו להזהיר את התובעת (ככל שהיתה מוטלת עליהם חובה לעשות כן) מפני אמצעי חקירה חסר תקדים".

ב"הארץ" טוענים גם כי בית-המשפט המחוזי התעלם מההבטאות של קם עצמה שבהן הביעה שביעות רצון מהכתבות של בלאו ב"הארץ" ומהתנהלותו הכללית של העיתונאי

גם לאחר שכבר אותרה כמקור והועמדה לדין.

"בית-משפט נכבד זה מתבקש להעמיד הלכה על מכונה, ולקבוע כי העיתון והעיתונאי אינם חברת ביטוח, שתפקידה לשפות, בכל מקרה, כביכול, את המקור העבריין, במקרה שרשויות אכיפת החוק יתפסו אותו"

המחוזי, טוענים ב"הארץ", מטיל על העיתון ועיתונאי "אחריות מוחלטת בגזיקין, לעצם איתורו של מקור על-ידי רשויות אכיפת החוק, בעקבות הפרסומים, למרות שהפרסומים עצמם לא חושפים כלל מקור". לפיכך, הם טוענים, מעתה ואילך "כל מקור יוכל לטעון שהוא לא הבין את ההשלכות של הפרסומים, וכי לא הבין שהרשויות יתאמצו, עד כדי כך, כדי לאתר אותו, ויוכל לתבוע את כלי התקשורת על שלא התריעו בפניו, קודם לכן, על האפשרויות המגוונות שיש לרשויות החוק, כדי לאתר אותו. בית-משפט נכבד זה מתבקש להעמיד הלכה על מכונה, ולקבוע כי העיתון והעיתונאי אינם חברת ביטוח, שתפקידה לשפות, בכל מקרה, כביכול, את המקור העבריין, במקרה שרשויות אכיפת החוק יתפסו אותו. [...] התובעת, לשיטתה, טעתה ב'כדאיות' ביצועה של העבירה, וכעת היא מנסה, בדיעבד, לחפש את 'הארץ' ככיס עמוק. אין לכך כל הצדקה משפטית, עובדתית או מוסרית".

בשל כל זאת מבקשים ב"הארץ" מהעליון לבטל את ההחלטה כי העיתון ובלאו אחרים לחשיפת קם כמקור ולקבוע כי יש לדחות את התביעה בכל הקשור לסוגיית האחריות, או לחלופין להחזיר את התביעה למחוזי לדיון מחדש בסוגיה.

רע"א 1442/19

* * *

[להורדת הקובץ \(PDF, 18.02MB\)](#)